

Aslan (Toğuz) Bey (1886-1963)

Millî Mücadele'de Maraş savunmasının en önemli kumandanları ve simge isimlerinden birisi olan, İstiklâl Madalyası sahibi Arslan (Toğuz) Bey, 1886 yılında Maraş Sancağının Göksun Kazasına bağlı Fındık Köyünde doğmuştur. Arslan Bey'in doğum yılı, Türkiye Büyük Millet Meclisi kayıtlarında 1886, oğlu Mahmut Toğuz tarafından derlenen hâtıratında ise 1883 olarak verilmiştir. Babası Jandarma çavuşu Mirzazâde Abdullah Hasan Bey'dir. 1859-1864 yıllarında Çarlık Rusya'sı tarafından Kafkasya'dan göçe zorlanan Toğuzata Aşireti'nin Maraş'a yerleşen boyuna mensup olan Arslan Bey, ilköğrenimini doğum yeri olan Göksun'da, orta öğrenimini ise Elbistan'da rüştiye mektebinde tamamlamış ve sonra 1898 yılında yine Elbistan'da medrese eğitimi de görmüştür. Birkaç yıl Göksun'un köylerinde ilkokul öğretmenliği yapan Arslan Bey, daha sonra din eğitimi almak amacıyla Halep'e gitmiştir.

II. Meşrutiyet'in ilân edilmesinden kısa bir süre sonra Halep Vilâyeti polis kadrosunda görev yapmak için başvurmuş, yapılan seçme ve yazılı sınavlarda başarılı bulunmuş, 1 Mart 1910 tarihinde polis memuru olarak göreve başlamıştır. Ertesi yıl boşalan komiser muavinliği kadrosuna başvurup yine sınavlarda başarılı olarak bu kadroya atandıktan sonra Beyrut Vilâyetinde görevlendirilmiştir. 1915 yılına kadar Beyrut Vilâyetinde komiser muavini olarak görev yapmış, 10 Haziran 1915 tarihinde ikinci komiserlik rütbesine terfi etmiş ve Birinci Dünya Savaşı boyunca polis olarak görevine devam etmiştir.

Savaşın sonlarına doğru, 1 Ağustos 1917 tarihinde Trablusşam Sancağına ikinci komiser olarak atanan Arslan Bey, kısa süre sonra serkomiser (başkomiser) rütbesine terfi etmiş (yükselmiş) ve Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasına kadar bu görevine devam etmiştir. 1918 yılında Mondros Mütarekesi'nin imzalanması ve savaşın sona ermesinin ardından düşman işgalleri başlayınca görevini bırakarak Millî Mücadeleye katılmak üzere Maraş'a dönmüştür.

Maraş'ın işgal edilmesi üzerine direniş için teşkilât kurma çalışmalarına başlayan Arslan Bey, Maraş Müdâfaa-i Hukûk Cemiyetinin kurulma sürecinde bulunmuş ve başkanlığını üstlenmiştir. Cemiyetin ikinci başkanı, birinci dönem Maraş Milletvekillerinden Hasan Refet Efendi, başkâtibi ise Kırmacı Hacı Efendi'dir. Mustafa Kemal Paşa'nın "Asaf" takma adıyla gönderdiği Kılıç Ali Bey ve Kurtoğlu Yörük Selim olarak tanınan Selim Bey'in de katılmasıyla güçlenmeye başlayan Maraş savunması, 1920 yılının Ocak ayında Fransız işgal kuvvetleriyle silahlı çatışmalara başlamıştır.

Arslan Bey, Fransız işgal kuvvetlerinin kumandanı General Querette'in, kendisi ile müzakere için görevli Maraşlılardan oluşan bir heyetten Mutasarrıf Vekili Cevdet, Belediye Reisi Bekir Sıtkı, Jandarma Kumandanı İsmail Hakkı, Mühendis Abdüllatif, Kocabaş Hacı Nuri ve Şişmanzâde Arif Beyleri tutuklayarak alıkoyması üzerine; "*Harp başlamıştır. Allah'ın inayeti, Peygamberimizin ruhaniyeti ve inananların fedakârlığı ile son bireyimiz kalıncaya kadar savaşımız sürecektir. Gayret bizden, yardım Allah'tandır.*" ifadelerini taşıyan bir bildiri yayımlayarak çatışmaların başladığını duyurduğu gibi, Maraş savunması boyunca gerektiğinde doğrudan cephelerde görev almış, gerektiğinde de karargâhta bulunmuştur. Maraş'tan geri çekilmenin ya da şehrin düşmesinin büyük bir katliam ile sonuçlanacağını ve düşman kuvvetlerine Sivas yolunun açılıp Millî Mücadelenin büyük darbe alacağını farkındadır.

22 günlük başarılı bir direnişten sonra, Fransız İşgal Kuvvetleri Komutanı General Keret (Louis Albert Quérette), Arslan Bey'e bir mektup göndererek hükümetinden almış olduğu emir gereği şehri terk ettiğini bildirmiştir. Böylece Maraş

savunması, 11 Şubat 1920 tarihinde zaferle sonuçlanmıştır. Çatışmalar boyunca Maraş'taki direniş teşkilâtıyla sürekli iletişime devam eden Mustafa Kemal Paşa, Maraş Müdâfaa-i Hukûk Cemiyeti ve Belediye Başkanlığına bir telgraf göndererek; *"...yirmi güne yakın bir zaman zarfında Ermenilerle birleşen Fransız kuvvetlerine her türlü mahrumiyet içinde karşı koyan ve muvaffak olan kahraman Maraşlıları bütün memleket namına tebrik ederiz. Maraşlılar, bu kahramanca müdafaaları ile millet davasının yüceliğini, milletimizin yaşamak, müstakilen yaşamak hususundaki iradelerini bütün dünyaya karşı ilân ettiler. Şehitlerimize dualar, kahramanlarımıza hürmetler."* ifadeleriyle tebrik etmiştir.

Arslan Bey, istifa ederek Meclis'e gelmeyen Hacı Mehmet Efendi'nin (Mehmet Erten) yerine 17 Mayıs 1920'de birinci dönem Maraş Milletvekili olarak seçilmiştir. Ancak Maraş'taki zaferden sonra da Güney Cephesindeki görevine devam ettiği için ilgili makamlara gönderilen 2 Haziran 1336 (1920) tarih, 113 numaralı ve 22 Temmuz 1336 (1920) tarih, 330 numaralı telgraflarla cephedeki görevi için gerekli süre kadar izinli sayılmıştır. Mecliste olmadığı dönemde cephedeki durum hakkında Meclisi bilgilendirmiştir. Örneğin, Maraş Heyet-i Merkeziye Reisi sıfatıyla gönderdiği ve 15 Mayıs 1336 (1920) günü TBMM'de okunan telgrafında Islâhiye ve Ayıntab Cephelerinde moralin yüksek olduğu, düşman saldırısına karşı tahkimat çalışmalarının başarıyla devam ettiği, birkaç gün önce binden fazla düşman askerinin geri çekilmek zorunda kaldığı ve düşmana 200'den fazla kayıp verdirildiği bilgisini paylaşmış ve bu bilgi alkışlarla karşılanmıştır.

1920 yılının Kasım ayında izin süresinin ve cephedeki görevinin sona ermesinin ardından TBMM'ye dönerek yasama faaliyetlerine katılan Arslan Bey, yasama görevindeki son yılında PTT Komisyonunda görev almıştır. Meclisteki görevi sırasında da Güney Cephesinin durumuyla yakından ilgilenmeye devam etmiştir. Örneğin, 19 Şubat 1921 tarihinde, kendisiyle aynı dönemde parlamentoda bulunan Maraş Milletvekillerinden Hasib Bey ile birlikte Mustafa Kemal Paşa'ya; *"Vatanın kurtarılmasına matuf fedakârlıklarına rağmen Ayıntab'ın son durumu üzerine ahalide hâsıl olan teessür BMM azalarından oluşan bir heyetin gönderildiğine dair iradelerinizle ortadan kalktı. Ahali tavsiyelerinize minnettardır. Ayıntab'ın kurtarıldığı haberini alana kadar Adana-Halep hudutlarında mallarını ve canlarını feda eden ahali yalnız malen değil işbu vatanî vazifenin sonuna, memleketin kurtuluş gününe kadar fedakârlık göstermeye hazır olup memlekette sükûn ve itidali ihlâl edecek bir hal bulunmadığına kanaat buyrulmasını arz ve istirham ile ordunun muvaffakiyete ulaşmalarını temenni ederiz"* ifadelerini içeren bir telgraf göndermiştir. Ayrıca, 4.7.1337 (1921) tarihinde, Maraş'ta öğretmen olarak görev yapmaktayken vefat eden Hayrullah Efendi'nin ailesine maaş tahsis edilmesi için bir teklifi de bulunmaktadır.

Birinci dönemin ardından tekrar milletvekili adayı olmayan Arslan Bey'e, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 25 Mart 1925 tarihli birleşiminde alınan kararla Kırmızı Yeşil Şeritli İstiklâl Madalyası verilmiştir. İstiklâl Madalyası almaya hak kazanmış olan 66 polisten biridir. Milletvekilliği görevinin ardından Maraş'a geri dönerek Göksun ve Pazarcık'ta tarımla ilgilenmiş, Soyadı Kanunu ile "Toğuz" soyadını almıştır. 1941, 1943 ve 1948 yıllarında yapılan düzenlemeler kapsamında TBMM'nin birinci döneminde görev yapanlardan 47 milletvekiliyle birlikte kendisine maddî yardım tahsis edilmiştir. 7 Haziran 1963 tarihinde Pazarcık'ta vefat etmiştir.

Arslan Bey ile ilgili tüm bilimsel çalışmalar, hâtırat ya da röportajlarda öne çıkan vurgu, onun kahramanlığı ve Millî Mücadelenin Güney Cephesine olan katkısıdır. Maraş savunmasının örgütlenmesinde hem idarî hem de askerî açıdan önemli sorumluluklar almış ve büyük bir başarı göstermiştir. Hiçbir karşılık beklemeden fedakârca çalışmış, zaferin ardından talep etme imkânı olmasına karşın siyaset ya da kamu göreviyle ilgilenmemiş, Maraş'a dönerek vefat edene kadar "sıradan" bir yaşamı tercih etmiştir.

Barış ERTEM

KAYNAKÇA

TBMM Arşivi ve Resmî Yayınlar

Birinci Dönem Meclis Albümü (1920-1923), TBMM Basımevi, Ankara 2022.

TBMM Albümü: 1920-2010, Cilt 1 (1920-1950), 2.baskı, TBMM Genel Sekreterliği, Ankara 2010.

TBMM Zabıt Ceridesi (TBMMZC), Devre 1, Cilt 1, 15.5.1336 (1920).

TBMMZC, Devre 1, Cilt 11, 4.7.1337 (1921).

TBMMZC, Devre 1, Cilt 7, 24.1.1337 (1921).

TBMMZC, Devre 2, Cilt 16, 25.3.1341 (1925).

Kitaplar ve Araştırma Eserler

AKBIYIK, Yaşar, **Millî Mücadelede Güney Cephesi: Maraş**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1999.

AKBIYIK, Yaşar, "Maraş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Kuruluşu". **Tarih İncelemeleri Dergisi**, Cilt 6, Sayı 1, 1991, s.109-114.

AKBIYIK, Yaşar, "Maraş'ın Düşman İşgalinden Kurtulmasında Atatürk'ün Rolü", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt 4, Sayı, 10, 1987, s.225-231.

ALTINANIT, Hasan İzzet, "Millî Mücadelede Güney Cephesi İçinde Maraş", **Uluslararası Millî Mücadele Döneminde Maraş Sempozyumu (3-4 Şubat 2017)**, Cilt 3, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş 2019, s.34-59.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi: Millî Mücadele ve TBMM I. Dönem (1919-1923)**, Cilt 3, TBMM Vakfı, Ankara 1995.

DİKİCİ, Ali, "İstiklâl Madalyalı Polisler ve Yüzellilik Polisler", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt 25, Sayı 75, 2009, s.523-574.

ERTEM, Barış, "Birinci Dönem Maraş Milletvekilleri (1920-1923)", **Güncel Sosyal Bilimler Araştırmaları III**, Akademisyen Yayınevi, Ankara 2020, s.223-233.

KILIÇ, Fahri, "Millî Mücadele Döneminde Elbistan", **Asia Minor Studies**, Cilt 6, Sayı 11, 2018, s.69-84.

Maraş Kurtuluş Mücadelesi Komutanı Arslan Bey'in Hatıratı, (Haz. Mahmut Toğuzata), Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş 2018.

SELVİ, Haluk, "Millî Mücadele'de TBMM'ye Maraş'tan Çekilen Destek ve Tebrik Telgrafları", **Uluslararası Millî Mücadele Döneminde Maraş Sempozyumu (3-4 Şubat 2017)**, Cilt 1, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş 2019, s.23-34.

ŞAHİN, Eyüp, **Türk Polis Teşkilatının Şanlı Geçmişinde ve Cumhuriyete Giden Yolda İz Bırakan Polisler**,

Emniyet Genel Müdürlüğü, Ankara 2004.

ŞAVKILI, Cengiz, **Birinci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Antep ve Maraş Milletvekilleri (Biyografileri ve Faaliyetleri)**, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı, Kayseri 2000.

YAKAR, Serdar, **Maraş Millî Mücadelesinde Arslan Bey**, Kahramanmaraş Belediyesi, Kahramanmaraş 2014.

YUCA, İrşad Sami, "I. TBMM'nin Yardıma Muhtaç Mebusları Meselesi", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 9, Sayı 42, 2016, s. 831-845.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/aslan-toguz-bey-1886-1963/?pdf=7369> adresinden erişilmiştir